

Trasten 20

Fastighetens och bostadsrättsföreningens historia i korta drag

(version juli 2011)

Anrika Odengatan? Inte riktigt! Man behöver bara gå tillbaka till Brodins och Dahlmans Stockholmskarta utgiven 1870 för att se att Odengatan då inte fanns och att området där vi bor nu (vid röda krysset) var rena landet.

Femton år senare, på Lundgrens karta från 1885, är Odengatan utstakad (först stavad Odingsgatan), i enlighet med Normmalms nya stadsplan som antogs 1879. Även kvarteret Trasten är utmärkt, men på kartan syns ännu inte indelningen i 20 tomter (*Trasten 2 till Trasten 21*) som gjordes i september 1884. Området är fortfarande lika obebyggt.

Nu börjar det dock hända saker. Befolkningstrycket på Stockholm är enormt – mellan 1860 och 1900 ökade staden från 113 000 till 300 000 invånare – och kvarteret Trasten bebyggs i snabb takt. Först *Trasten 7* och *8* (Surbrunnsg. 11, mitt emot *Trasten 20*, resp. Surbrunnsg. 9) och *Trasten 17* (Odeng. 8), åren 1885-86, sedan *Trasten 6* (Surbrunnsg. 13), 1885-87. Kyrkan i hörnet Birger Jarlsgatan-Odengatan (*Trasten 2*) står färdig 1890, och *Trasten 14*, i hörnet Valhallavägen-Odengatan, byggs 1891-92. I mitten av 1890-talet följer *Trasten 20* och övriga hus i kvarteret.

1894-95: Trasten 20 bebyggs

Förutom ett gathus på 5 våningar och ett gårdshus på 4 våningar som uppförs 1894-95, byggs även ett uthus vid norra tomtgränsen, mot Surbrunnsgatan 11, med från början en plåtverkstad och stallar. (För ritningar till gathuset och gårdshuset, samt för lägenhetsfördelningen, hänvisas till artikeln *Vem bodde på Odengatan 14 år 1900?*)

Köken har vedspis med kupa, vilket de får behålla ända till 1970-talet, och i varje rum finns det en kakelugn.

I gathuset har varje lägenhet ett eget torrdass, medan de boende i gårdshuset är hänvisade till utedassen på främre gården.

Elektricitet fanns förstås inte (den kom först på 1910-talet), och förmodligen fick lägenheterna rinnande (kallt) vatten först i början av 1930-talet, tillsammans med vattenklosetterna.

I sammanhanget vill jag nämna att det på Stadsbyggnadskontoret finns en ansökan med ritningar från så tidigt som 1885 till ett mycket stiligt hus på *Trasten 20*, som dock aldrig uppfördes.

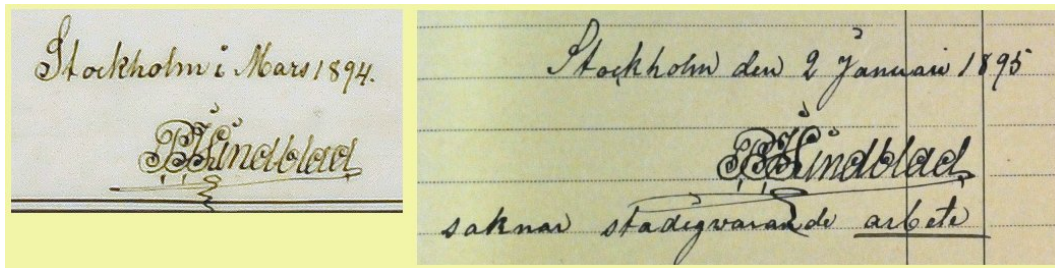
Vem var egentligen P. Lindblad?

Arkitektens namn brukar vara det viktigaste som förknippas med en byggnads tillkomst, och det gäller inte bara Eiffel och hans torn eller Asplund och hans bibliotek. Som arkitekt för *Trasten 20* anges i alla skrifter, byggnadsinventarier m.m., P. Lindblad, ibland P.J. Lindblad. Vi som bor i en fastighet ritad av P. Lindblad skulle förstås gärna vilja veta lite mer om honom, men han förefaller inte ha varit någon namnkunnig person.

När jag efter ivrigt letande inte kunnat finna några uppgifter om honom, bortsett från att han står för ritningarna till ytterligare några enklare fastigheter, gav jag upp och tänkte att jag kunde nöja mig med att åtminstone ta reda på hans förnamn i Stadsarkivets material. I registren för mantalsskrivningarna omkring 1895 finns det bara tre personer med passande förnamn, en Per Lindblad, f.d. traktör, och två Per Johan, den ena skomakare och den andre ... murare. Och se, muraren Per Johan Lindblad bodde i januari 1895 på Odengatan 12, dit han hade flyttat året innan! Kunde det vara vår arkitekt?

Jag beställde därför fram riksarkivets pärm med 1895 års mantalsskrivningsblanketter och kunde konstatera att Per Johan Lindblad, som uppgav sig vara murare, absolut är vår ”arkitekt”. Handstilen och namnteckningen på ritningen

från mars 1894 (nedan till vänster) och på mantalsskrivningsblanketten (nedan till höger) är otvivelaktigt desamma.

Enligt Bergquist & Malmquist, i Stadsbyggnadskontorets undersökning från 1969 (*Malmarna*, del II), står P.J. Lindblad för ritningarna till minst 40 fastigheter uppförda mellan 1895 och 1907. (Undersökningen tar inte upp byggnader som hade hunnit rivas före 1965, och räknar inte heller Lindblad som arkitekt för Odengatan 14, utan G. Flycht, vilket troligen är en ren felaktighet.) Med dessa (minst) 40 fastigheter hör P.J. Lindblad enligt Gerold Propper (i *Stenstadens arkitekter*, utg. Thomas Hall 1981) till de 10 mest produktiva arkitekter kring sekelskiftet. Och ändå är det så svårt att hitta någonting skrivet om honom!

Arkitektyrket var i slutet av 1800-talet inte reglerat, varken till utbildningen eller till yrkets utövande. Att en byggmästare arbetar efter egna ritningar är ingenting ovanligt, men en murare? Och Lindblads handstil liknar mer en arkitekts än en murares från 1800-talets slut. Ville Lindblad förringa sig inför skattemyndigheterna, som på grundval av hans yrke uppskattade hans årsinkomst till bara 800 kronor? Den 2 januari 1895 skulle han enligt egen utsaga t.o.m. saknat stadigvarande arbete!

Arkitekt eller murare – han står som ”mureriarbetare” även på mantalslängdens förteckning över hyresgäster på Odengatan 12. (Dessa förteckningar brukar vara skrivna av fastighetsägaren själv eller av förvaltaren, personer som rimligen känner hyresgästerna väl.) Där betalar han 220 kronor i årshyra för en lägenhet där han (född 8/12 1851) bor med sin hustru Eva (född 1855), och deras tre barn, Ester (född 1878), Carl (född 1879) och Anna (född 1881).

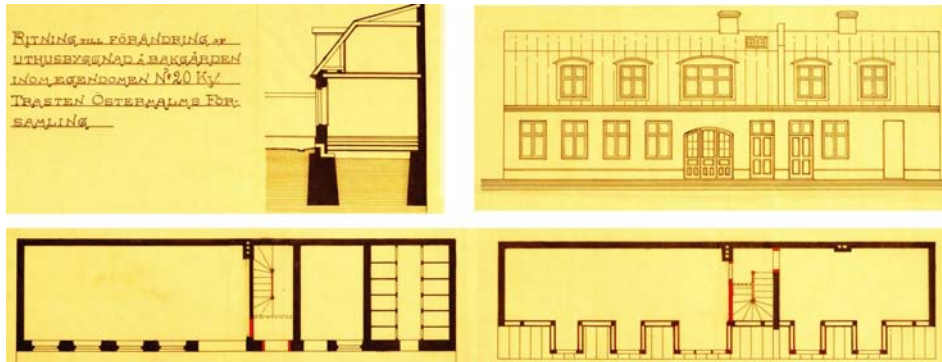
1895 års mantalsuppgifter för Odengatan 12, som byggdes ett par år före Odengatan 14, visar för övrigt att fastigheten just då framför allt beboddes av byggfolk: två byggmästare, en stenhuggare, en kakelugnsmakare, tre mureriarbetare, två snickare... Kanske var det ett sätt att effektivisera byggandet – byggarna bodde nära sin arbetsplats på samma sätt som de idag ibland bor i baracker som ställs upp i närhet av bygget.

För Lindblads del stämmer antagandet dock inte. Vid sin död den 8 november 1907 (enligt *Sveriges dödbok*) var han fortfarande mantalsskriven på Odengatan 12, och enligt mantalslängden för 1906 betalade ”byggnadsritaren” Per Johan Lindblad då en årshyra på 500 kronor och hade en årsinkomst på 1 200 kronor, varav 700 kronor taxerbar inkomst.

I sammanhanget vill jag nämna att ”byggnadsritare” inte är en alldeles ovanlig beteckning. En skillnad som har nämnts mellan en byggnadsritare och en byggnadsritande byggmästare skulle vara att den förre bara ritade byggnaden medan den andre även såg till att arbetet (byggandet) utfördes på rätt sätt.

1900: Ombyggnad av byggnaden på bortre gården

År 1900 byggs verkstadsbyggnaden på bortre gården om och förses bl.a. med en trappa till vinden, som inreds.

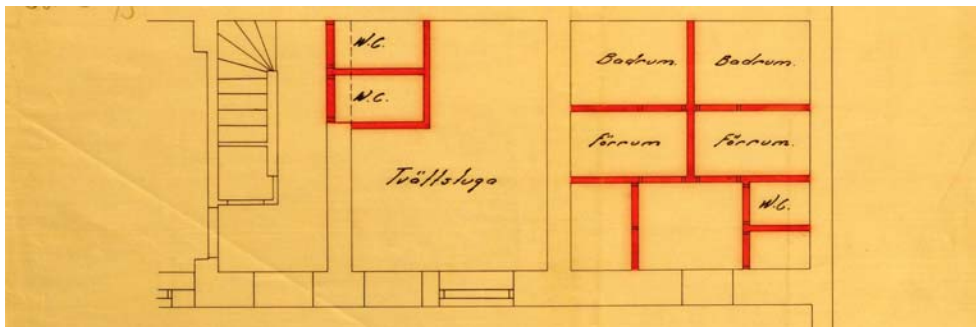

1900-talets början: Lärkstan bebyggs

I slutet an 1800-talet var området...

1931-32: Trasten 20 får WC och gemensamma badrum

På bottenvåningen i gårdshuset, där tvättstugan nu finns, byggs 1931-32 två badrum och ett wc, samt en tvättstuga med två wc.

Samtidigt får nu alla lägenheter eget wc, men fortfarande inget eget badrum.

- 1945 repareras fasaderna.

Boendestandarden på Odengatan 14 i slutet av 1960-talet

En bostadsrättshavare som flyttade in på Odengatan 14 redan 1964, som hyresgäst, har berättat hur det var att bo här då, utan t.ex. badrum, varmvatten eller centralvärme. /Utvecklas mera.../

Standarden var undermålig och de flesta boende hade s.k. rivningskontrakt. Någoting måste göras.

Riva eller inte riva?

Under 1960-talets rivningsiver pågick diskussioner om att riva större delen av kvarteret Trasten. Ägaren till de flesta fastigheter i kvarteret, Fastighets AB Centruminvest, ansökte den 22 augusti 1968 om förhandsbesked huruvida byggnadsnämnden kunde förorda en rivning. En av anledningarna som angavs, var att gårdshuset var byggt på mark som enligt gällande stadsplan (från 1935) inte fick bebyggas.

Efter besiktning av området den 6 september 1968 konstaterar nämnden att lägenheterna visserligen saknar centralvärme, varmvatten, badrum och hiss, och att de inte är "fullt tillfredsställande" "ur bostadshygienisk synpunkt", men att fastigheten ur byggnadsteknisk synpunkt är i "jämförelsevis gott skick". Nämnden konstaterar också att stadsantikvarien inte har någon erinran mot en rivning av bebyggelsen, men anser ändå att "rivningsfrågan synes under rådande förhållande ej kunna behandlas förrän i varje fall förslaget till ändring av stadsplanen behandlats av byggnadsnämnden".

Och vi kan väl vara glada över att Trasten 20 inte revs, eller hur?

1970-tal: Trasten 20 renoveras totalt

- Den 11 juni 1993 bildar hyresgästerna på Odengatan 14 en vilande bostadsrättsförening, *Brf Trasten 20*.
- 2001: Bostadsrättsföreningen tar över fastigheten från Svenska Bostäder med tillträde den 23 april 2001. Genomsnittlig insats 14 695 kr/m².